

lagellońska
Kraków
Sw. Anny 19

טשענאטאזער צייטונג

אָנאָנסטן-פרייז פאר 2 מיליטער-שעה:

פון 20 גרשען
פון 20 גרשען
פון 20 גרשען
פון 20 גרשען

פרייז פאר יעדע פרייטאג

רעדאקציע און אדמיניסטראציע
ערשטע אלע 6 - טעלעפאן 201

אָנאָנסטן-פרייז 2 טאגער 20 גרשען

פרייז פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע
CZĘSTOCHOWA, ALEJA 6. TELEFON 201.
פון 20 גרשען פון 20 גרשען פון 20 גרשען

Piątek, d. 26 sierpnia 1932

ליכט-צינדען 6.26

פרייטאג, פ' ראה כ"ד מנחם אב תרצ"ב

די פערואלטונג פון דער אַכראַנקע געז. ראָבראָטשינאַשטש

מאכט בעקאנט, אז דאס איינשרייבען פון נייע קינדער אין דער אַכראַנקע און פון די קינדער, וועל-כע האבען שוין געלערנט קומט פאר
7. 28 און 29 שערפיען
אין לאַקאל פון דער אַכראַנקע, פרומעסלאָווא 11 פון 10 ציו 1 מיטאג. נויטיג א מעטריקע.

Szkoła tańców baletm. K. KOSTECKIEGO

w lokalu powiększonym
ul. Waszyngtona 6. daw. Jasna

פראקטישע לעקציע, שבת פון האַלב 9 אָווענד, זונטאג און יום-טובים פון 7 אָווענד.
ניעטע מוזיק - סלאָווען.
איטאליענישע האַרמאָניע.
זעהר צוגענליכע פרייזען.
איינשרייבען אויף קורסען און איינצעלע לעקציעס יעדען טאָג פון 10 מדיה ביו 9 אָווענד הייבען זיך אן די טעג.

Dr. Med.
Władysław Sobol
POWRÓCIŁ
przyjmuje codziennie od g. 4 do 7 w.
ALEJA WOLNOŚCI 10, tel. 607

Dr. Med.
Maria Fajner Hallemanowa
CHOROBY DZIECI
powróciła
Aleja Kościuszki 14, tel. 138

Dr. med.
H. FALK
האַל, - נאָז און אויערן-קראַנקהייטען
צוריקגעקומען.
נעמט אָן פון 11-9 און פון 7-5
Aleja Kościuszki 14
TELEFON 815
(dom Moczygęby) II p. front

שוין איבערצוגעבען
אין בעסטען פונקט פון דער שטאדט
א גאלאנטעריע געוועלב.
ערקלינדען זיך אין. רעדאקציע.

Praca w komplecie przedszkolnym
MARJI PREJZEROWICZÓWY
ALEJA 1
rozpoczyna się z dniem 1-go września b. r.
Komplet zaopatrzony jest w najnowsze pomoce pedagogiczne.
Rytmika i gimnastyka dziecięca.
Przygotowuje się także do klasy A i B
Przyjmuje się dzieci od lat 3. Liczba miejsc ograniczona.
Zapisy codziennie od godz. 10-1 i 4-7 p. p.
Organizuje się także komplet popołudniowy.

צו דער אויפמערקזאמקייט פון דער יודישער בעפעלקערונג !!!

די פערואלטונג פון דער יודישער קהלה אין טשענסטאכאוו איז מודיע, דאס לויט די נייע צענזוס-געזעצען, וועט דער פערלעגענער קהלה - שטייער (עטאט) אינקאסירט ווערען דורכ'ן שטייער-אמט (סקארב).
צולעב'ן דערמאנטען ווערט אויפמערקזאם געמאכט אלע עטאט-צאהלער, אז אין זייער אינטערעס איז צו רעגולירען ווי אמשעלסטען דעם פערלעגענעם קהלה-שטייער, וואָרום אין געגענפאל, וועט די פערואלטונג צוטרעטען צו צוואַנגס-אינקאסאָ דורך דער פערמיטלונג פון סקארב, פון וואנען ריזנע וועלען נישט קענען צוריקגעצויגען ווערען.
דער טערמין פון ערלעדיגען דעם פערלעגענעם עטאט איז ביז דעם 15 סעפטעמבער ה. י. ביז וועלכער צייט די עטאט-צאהלער האָבען די מעג-ליכקייט צו רעגולירען די חובות אהן פראָצענט, נאָכ'ן דאָזיגען טערמין אָבער וועט די קהלה-פערואלטונג צוטרעטען וואָפארט צו צוואַנגס-אינקאסאָ צורעכענענדיג דערביי פראָצענט און סעקוועסטער-קאסטען.

די פערואלטונג פון דער יודישער קהלה
דעם 25 אויגוסט 1932 י.
אין טשענסטאכאוו.

טאַניאַ קאַלין
דוד בלומענפעלד
חתונה געהאַט
טשענסטאכאוו, דעם 21 אויגוסט 1932.
צו דער חתונה
פון אונזער ליבע טאָטעס-קאַלין מיט ה' דוד בלומענפעלד
אונזערע האַרציגסטע ברוי-
עלטערן.
צו דער חתונה פון מיין ליבע שוועסטער טאַניאַ מיט ה' דוד
בלומענפעלד מיין האַרציגסטען מזל - טוב.
יודל קאַלין.
צו דער חתונה פון אונזער שוועסטער און שוועגערין
טאַניאַ קאַלין מיט ה' דוד בלומענפעלד
א האַרציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט
ווינשען
סאַלאַ, העניע און אשר שמועלעוויטש.
מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין
טאַניאַ קאַלין צו איהר חתונה מיט ה' דוד בלומענפעלד.
לעבט גליקליך.
משה ברוקנער און פרוי.
מיעל גליק און א גליקליכע צוקונפט ווינשען מיר דיר ליבע טאַניאַ
צו דיין חתונה מיט ה' דוד בלומענפעלד.
לעבט גליקליך!
מאַניאַ קאַלין אין פייוויל אלטמאַן.

W. Panu D-rowi B. Epszajnowi
za troskliwą opiekę podczas choroby mej
składam serdeczne podziękowanie.
J. ZANDBERG.

דעם טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער
פאַמיליע פּוֹגַייַער
צום טויט פון זייער מאָן און פאָטער
נ"ע שרגא פייוויל
המקום ינחם איתם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
פאַמיליע מאָס
פאַמיליע ווייספערלנער.

KLARA PEJSAK
DAWID SANDLER
ZARĘCZENI
Częstochowa w sierpniu 1932.
צו דער פערלאָונג פון אונזער ליבע טאָטעס און שוועסטער קלאַראַ
פּעיסאַק מיט ה' דאָויד סאַנדלער אונזערע האַרציגסטע ברכות.
זאָל איהר לעבענס-וועג זיין א גליקליכער און צאָרליכער.
עלטערן און געשוויסטער.
צו דער חתונה פון אונזער ברויזערין טאָטעס
קלאַראַ פּעיסאַק מיט ה' דאָויד סאַנדלער
א האַרציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט ווינשען
קלאַראַ פּעיסאַק, פרוי און פאָמיליע.
מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ברויזערין-טאָטעס
קלאַראַ פּעיסאַק
צו איהר חתונה מיט ה' דאָויד סאַנדלער.
די עלטערן ווינשען מיר צו דערלעבען פון זי מיעל נחת.
הירשל פישאַק, פרוי און קינדער.
צו דער פערלאָונג פון אונזער שוועסטער און שוועגערין
קלאַראַ פּעיסאַק מיט ה' דאָויד סאַנדלער
א האַרציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט ווינשען
דאָלף פּעיסאַק אין פרוי.
א האַרציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ליבע קינדעס קלאַראַ פּעיסאַק
צו איהר חתונה מיט ה' דאָויד סאַנדלער.
זאָל איהר לעבענס-וועג זיין בעסטע-וועג מיט די ליכטיגע זונען - שטאַהלען
פון גליק.
אברהם טאָפּאָר און פרוי.
צו דער פערלאָונג פון אונזער שוועסטער און שוועגערין
קלאַראַ פּעיסאַק מיט ה' דאָויד סאַנדלער
אונזערע האַרציגסטע מזל-טוב
די עלטערן וואָלען פון דעם יונגען פאר דערלעבען מיעל נחת.
שלום זעלצער, פרוי און קינדער.
צו דער פערלאָונג פון אונזער ברויזערין-טאָטעס
קלאַראַ פּעיסאַק מיט ה' דאָויד סאַנדלער
אונזערע האַרציגסטע מזל-טוב.
די עלטערן ווינשען מיר פון זי צו דערלעבען מיעל נחת.
איטשע מאיר פּעיסאַק, פרוי און קינדער.
מיעל האַרציגע ברכות און גליק אויף ווער לעבענס-וועג ווינשען מיר אונ-
זער ליבען זון און ברויזער משה פראַנק צו זיין חתונה מיט פּרל. רבקה
בעסטערמאַן.
מוטער און געשוויסטער.

צו דער חתונה פון משה פראַנק מיט פּרל. רבקה בעסטערמאַן וועלכע
איז פארגעקומען זונטאג, ד. 21 אויגוסט אין טשענסטאכאוו
ווינשט א האַרציגען מזל-טוב ה. ו. פריימאַן אין י. טאַביאַש.

W. Panu Doktorowi J. LIPIŃSKIEMU
oraz p. felczerowi ZYNGIEROWI
za troskliwą opiekę i nadzwyczaj humanitarną pomoc w chorobie
naszego syna, składają najserdeczniejsze podziękowanie.
ABRAMOWIE TOPOR.

Wyrazy serdecznego współczucia
pani **G. BUGAJER-BEMOWEJ**
oraz RODZINIE
z powodu śmierci **OJCA.**
Ich b. p.
składają **IZYDOROWIE HEFTLER.**

SZEFOWI NASZEMU
p. **JÓZEFOWI BUGAJEROWI** oraz Rodzinie
z powodu śmierci **ICH OJCA**
b. p. **FAJWLA**
wyrazy prawdziwego współczucia składa
PERSONEL.

נ"ע שרגא פייוויל
געו. אינדוסטריעלער, גוטבעווער פון סענדיזשוב, קעלצער קרייז
איז געשטארבן נאך שווערע ליידען אין טשענסטאכאוו און איז צו קבורה געקומען מיטוואך, ד. 24 אויגוסט 1932 (כ"ב מנחם אב תרצ"ב)
מיר דאנקען די אלע, וועלכע האבען אנטויל גענומען אין דער לוייה און אָנגעגעבען דעם נפטר דעם לעצטען כבוד.
א בעזונדען דאנק דריקען מיר אויס די חברה קדישא, ספעציעל די ה"ח: פישעלע ווייזענפערל און בעריש ווערליקער
די אין טיעפסטען טרויער פערלאָונג
פרוי, טעכטער, זיין, שנירען, אידעמס, אייניקלעך, אוראייניקלעך און פאמיליע.

נאטיצען

די באליטיק פון גוורו.

עס איז כאראקטעריסטיש אָבער דאָבליי אויך זעהר טרויריג, אַז ביי אונז יודען, ווען עס קומען פאַר חלוי-קי-דעות, מיינונגס-פערשידענהייטען צווישען די חברים פון אַ וועלכער עס איז אָרגאַניזאַציע, זאָל דאס זיין אַ עקאָנאָמישע אָדער פאָליטישע, איז די ערשטע זאָך וואס ווערט אַוועקגע-שטעלט אויפ'ן טאָג-אַרדנונג: שפּאַלי-טונג. די אָפּאָזיציע, וואס איז נישט צופרידען מיט דער לייטונג אָדער וואס איהרע אנשוואונגען און געוויסע אַר-גאַניזאַציעס-ענינים זענען אַנדערש ווי פון די עומדים בראש, דראָהט אַז זי וועט זיך אָפּרייסען און מאַכען שבת פאַר זיך.

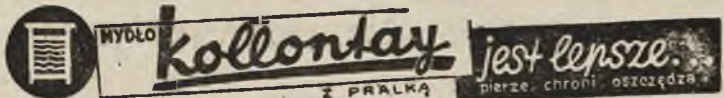
מילא, ווען עס האַנדעלט זיך וועגען עפּיס דאָרט לאָקאַלע אָרגאַניזאַציעס קען דאס אונז, דעם כלל-ישראל נישט אַזוי שטאַרק פּעראַינטערעסירען, געוויס טהוט יעדען ערנסט-דענקענדען מענש וועג דאס האַרץ אויפ'ן פירוד, וואס הערשט צווישען יודען, אָבער פאַרט מאַכט עס נישט אויף אונז אַזאַ גרוי-סען רושם ווי דאמאָלס, ווען עס האָלט ביי יודישע וועלט-אָרגאַניזאַציעס וועל-כע האַבען אַז זייער פראָגראַם גרויסע און הויכע אויפגאַבען פאַר'ן יודישען פאָלק צו ערפולען. און אויך דאָ קומט מען באַלד מיט'ן בעקאַטען: גוורו.

מיר וועלען איצט רעדען וועגען דער אָלגעמיינער ציוניסטישער אָרגאַ-ניזאַציע מיט איהרע אונזעהליגע אַר-גאַניזאַציעס און פּעדעראַציעס, וועלכע צוטיילען זיך מיט יעדען טאָג אויף אַלץ קלענערע חלקים און מען וויל זיך נאָך דאָבליי נישט אָבשטעלען טראָץ דעם וואס יעדער פּערשטעהט, אַז דאס איז נישט געוונד פאַר דער אידעע וועלכע נעמט אײַגענטליך אַרום אלע, אָבער אויך דאס צוטיילען זיך טהוט נאָכנישט בעפרידיגען די שטורמישע מוחות, נאָר מען פרעדיגט אָהן אויפ-הער: אָפּרייסען זיך, אַרויסטרעטען פון דער אָרגאַניזאַציע און ווערען זעלבסט-שטענדיג.

די וואָך איז אין ווארשא פאַרגע-קומען אַ קאָנפערענץ פון דער „צעירי מורח" אין פוילען, און אויך דאָ האט מען שטאַרק, זעהר שטאַרק גערעדט וועגען אַרויסטרעטען, וועגען אָפּרייסען זיך.

וואס עס איז א גענוג בעוואוסטע זאך און דאריבער איז די יוגענד ביז אויף דעם מזרחי, וועלכער טהוט גארנישט פאר זיין יוגענד, וועלכער שטעלט זיך נישט אַוועק און גיט נישט דעם גרוי-סען געשטיי, אַז די גאַנצע נאַציאָנאַלע יודישע וועלט זאָל אויסציערען פאר דער שלעכטער אונרעכט, וואס מען איז בעגאנגען געגען די מורחטישע קאָלעניעס אין א"י, וועלכע די ציונים-טישע לייטונג מיט איהר פאליטיק האָט דערפיהרט צו ליקווידאַציע, גענוג צו זעהען וואס עס האָט וועגען דעם גע-שריבען ה' יאָשוואָה, מיט עטליכע וואָ-לען צוריק אין „היינט" און די וואָך-אין זיין אַרטיקלעל „נוסח ועבודה".

אָבער די „צעירי מורח" אַליין וויי-סען דאָך, אַז מיט'ן אָבטיילען זיך פון „מורח" וועלען זיי אין דער הינזיכט געוויס מעהר נישט אויפטהון און זיי ווייסען אויך, אַז דער „מורח" האט אין די ראַהמען פון זיינע מעגליכקיי-טען געהאט וואס ער האט געקענט, אין צו וואס דאס אָפּרייסען זיך? צו וואס טויג די שפאליטונג און צו וואס וועט דאס און קען דאס דערפיהרען? י. פ.



Przedst.: I. LEWKOWICZ, Częstochowa, Narutowicza 17.

DYREKCJA GIMNAZJUM Dra AXERA

z prawami szkół państwowych w Częstochowie, ul. Zielona 24

(wejście od ul. Śląskrej z placu naprzeciw głównej poczty) donosi, że egzaminy wstępne do klas I — VII oraz do klas wstępnych A, B i C odbędą się dnia 31 sierpnia 1932. Wpisy przyjmuje się codziennie.

W czesnem wszystkich klas daleko idące zniżki. Opłaty wpisowe i egzaminacyjne niższe. Czesne w niższych klasach wstępnych 10 — 15 zł. miesięcznie, w niższych gimnazjalnych 25 — 30 zł. Klasy wstępne wprowadzone według programu państwowej szkoły powszechnej.

Zakład w własnym, higienicznym budynku szkolnym, w zdrowej okolicy. Duże boisko sportowe, ogród, Pracownie naukowe nowoczesnie wyposażone. Sala gimnastyczna z forepia-nem. Dla dzieci do lat 12 gimnastyka rytmiczna.

Dyrektor: Dr AXER.

די ענטלאפענע.

האָפּט פון יודישען לעבען אין דייטשלאַנד אין 18-טען יאָהר-הונדערט.

פון י. איזאקאוואָן.

13.

(פאַרטזעצונג)

די ערשטע נאָכט אין האָטעל האט אַדאָלף רייכמאַן נישט געקענט שלאָפען. עס האָט איהם זעהר געקערנקט דאס וואס ער האָט זיך אויף אַזאַ ווייזע אַרויסגעצויגען פון יעקב משה'ס הויז, מילא, וועגען יעקב משה'ן וועלכעס האָט ער געוואלט אַז דאס איז אַ מענש וואס פיהלט אינגאנצען נישט אואלכע זאָכען, ער איז מיט זיין גאַנצען חוש אַריינגעטהאן אין זיינע געשעפטען און זאָגאַר זיין אייגענע טאָכטער האָט פאַר איהם אינטערעס אויף אַזוי פיעל וויפיעל ער דאָרף פאַר איהר אויסקלויבען עפעס אַ ישיבה-בחור אַלס חתן, מיט וועלכען זי זאָל חתונה האַבען.

דאָגעגען אויף שפּרחה'ן, יעקב משה'ס פרוי האט איהם זעהר און זעהר גע-קערנקט, דאס איז אַ אָבשיינליכע פרוי —האָט ער געטראַכט—אמת, איהר טאָכ-טער איז פערלאָבט, זי האָט אַ חתן, אָבער ווי קען מען אַזוי פאַרטרעטען גענוג אַ מענש, מיט וועלכען מען שטעפט אין אַזעלכע גרויסע האַנדעלעס-בעציהונגען און ביי וועלכען יעקב משה האָט ביי דער יעצטיגער מעסע פערדיינט אַ גרויסע סומע, ווי קען מען אַ מענש אַזוי בעהאַנדלען בלויז דערפאַר, ווייל מען האָט מורא טאָמער וועט ער אויף איהר טאָכטער מאַפען אַ בעסערען איינדרוק, ווייל איהר חתן איז אַזאַ מנוול, דאס איז דאָך שרעק-ליך.

און בעזונדער—האָט ער ווייטער גע-

וועגען די איי עקסקורסיע

פון דער

טשענסטאכאווער צייטונג

(צו דער אויפמערקזאַמקייט פון אלע, וואס ווילען

אָנטיילנעמען אין אונזער ארץ-ישראל עקסקורסיע).

צוליעב די פיעלע אָנפראַגען וואס מיר בעקומען און כדי צו פערמיי-דען אלערליי ספּוקות וועגען דעם גינסטיגען רעזולטאַט פון אונזער עקסקורסיע געפונען מיר פאַר נויטיג צו ערקלערען פאָלגענדעס:

1) די וועלט-בעריהמטע אינטערנאַציאָנאַלע טוריסטען - אָרגאַניזאַציע Wagons Lits Cook מיט וועלכער מיר האַבען געשלאָסען דעם אָבמאַך וועגען אַדורכפיהרען די עקסקורסיע אויף דער קעלצער וואָיעוואודסטווע האט אַזעלכע אבמאַכען אויך געשלאָסען מיט די רעדאַקציעס אין די גרעסטע פראַ-ווינץ-שטעט פון פוילען, ווי: לאָדז, קראקא, ביאליסטאָק, לובלין א"א מיט אַלע אַרומיגע שטעט, אַזוי אַז עס קען קיין שום פראגע נישט זיין אויב די עקסקורסיע וועט צושטאַנד קומען, ווארום אויב אפילו עס וועלען זיך אין אַ וועלכער ס'איז שטאַט מערדען אַ קליינע צאָהל עקסקורסאַנטען, וועלען זיי איינגעשלאָסען ווערען אין דער אָלגעמיינער עקסקורסיע, ווערענדיג צוגע-טיילט צו דער נאָהנטסטער שטאַט און וועלען אַדורכמאַכען די רייזע צוואַ-מען מיט די עקסקורסאַנטען, וואס וועלען זיך צונויפשטעלען פון די אַלע אויבענדערמאנטע שטעט.

2) די אויבענדערמאנטע געזעלשאַפט, וואו עס זענען בעשעפטיגט די בעסטע פאכלייט, אויפ'ן געביעט פון עקסקורסיעס און טוריסטיק גיט די בעס-טע גאראנטיע, אַז אונזער עקסקורסיע קיין ארץ-ישראל וועט זיין אָרגאַניזירט מיט אלע מעגליכסטע בעקוועהמליקייטען.

די רייזע אויף דער שיף קומט פאַר מיט דעם ערשטקלאַסיגען גרויסען איטאַליענישען דאַמפער „וואלאַניאַ", וועלכער האָלט 22.000 טאָן.

3) די איינשרייבונגען אין דער עקסקורסיע ווערען געשלאָסען אין די ערשטע טעג פון חודש סעפטעמבער. דאריבער דאָרף יעדער, וואס האט באמת די מיינונג צו פאָהרען זיך צוויילען מיט איינשרייבען ביי אונז אין רעדאַקציע.

GIMNAZJUM

Tow. Żyd. Szkół Średnich

z prawami szkół państwowych

w Częstochowie, Dąbrowskiego 7, telef. 158
zawiadamia, że

egzaminy wstępne do klas wstępnych A. B. C., oraz do klas gimnazjalnych od I—VII rozpoczną się

w środę, d. 31 sierpnia r. b. o g. 9 rano.

Zgłoszenia przyjmuje kancelaria codziennie od godz.

11-ej rano do 1-ej po poł.

Przy zgłoszeniu należy przedłożyć metrykę urodzenia.

Ze względu na ogólną sytuację gospodarczą

czesne obniżone zostało do 25%.

מיט אנדערע אויגען און ער איז דאָך

אָזוי מיאוס, אַזוי שרעקליך אונערצוי-גען.

און ווי אַזוי וועט זי זיך קענען

מיט אַזאַ מענש צוזאַמענלעבען?

אה, צו וואס האט מיך מיין פאָטער

געלאָזט בילדען, צו וואס האט ער

מיך געשיקט אין די פרעמדע שולען,

אַז איך זאָל מיר אָנזאָפּען מיט די

פרעמדע קליטורען, אַז איך זאָל גאַנצע

טעג הערען די קאָמפלימענטען פון די

שילדער און לעהרער און איך בין שעהן,

בעסער וואָלט איך געווען בלינד, נישט

זעהן וואס אַרום מיר טהוט זיך, וואָלט

מיר וואוילער געווען, ווען איך זאָל

ווייניגער פערשטעהן, איצט בין איך

אין אַזאַ קלעם, וואָלט כאַטש דער יונג-

גער רייכמאַן צו אונז נישט געקומען,

וואָלט איך כאַטש דעם דאָזיגען יודי-

שען יונגערמאַן וועלכער איז שעהן

אינטעליגענט, הויך - געבילדעט און

דערביי איז ער אויך אַ יוד, אַ שטאַל-

צער יוד וואס שעהט זיך נישט מיט

זיין יודישקייט, ער פערשטעהט דאס

בלויז אנדערש, ער פאַסט אויף, אַז

זייענדיג אַ יוד קען מען גלייכצייטיג

זיין אַ מענטש, אַ געבילדעטער מענש

אין פוילען זין פון וואָרט.

עס איז איהר אויך געקומען אויפ'ן

געדאַנק, אַז ער, רייכמאַן, וועט זי

מעהר נישט וועלען זעהען, ווארום ער

האָט זי דאָך היינט אַזוי קלאַט אויפ-

גענומען און דאָ האָט ער פלוצים פער-

לאָזט זייער הויז, איז דאָך אויך גע-

וויס דערפאַר, ווייל ער וויל זיך מיט

איהר נישט מעהר צוזאַמענערעפּען.

אָבער אויך זי האָט אָנגענומען אַ

פּעסטען בעשלוס זיך צו זעהען מיט

רייכמאַנען, אויסצוזוכען אַ געלעגענ-

הייט דערצו און זיך נישט אָבזושטע-

לען זאָגאַר ווען ס'וועט איהר אויסקל-

מען צו געהן אין האָטעל אריין.

זאָל גאָט היטען, ער האָט געזאגט,

אַז זיינער אַ פריינד איז געקומען פון

ווארשא און ער מוז צוזאַמען מיט

איהם לאָזשירען אין האָטעל, פער-

קעהרט, איך האָב איהם כלומרש'ט גע-

וואָלט צוריקהאַלטען, וועלכעספערשטענ-

דליך בין איך אינערליך געווען פון

דעם זעהר צופרידען, אָבער עס האָט

מיר אנדערש נישט געפאַסט. רייכמאַן

האט אָבער נישט געוואָלט הערען, ער

האט קיים ביי אונז געגעסען אַווענד-

ברויט, דאָן האָט ער צוגענומען זיינע

זאָכען און איז אַוועק.

שפּרה איז געווען אַזוי איבערנומען

פון דעם דאָזיגען גליקליכען פאַקט אַז

זי האָט נישט בעמערקט דעם שווערען

איינדרוק, וואס איהרע ווערטער האָ-

בען געמאַכט אויף חנה'לען, ווי זי איז

שרעקליך בלאָס געוואָרען און זי האָט

מיט אלע כחות זיך איינגעהאַלטען

נישט אַרויסצולאָזען אַ געוויין.

ערשט ווען די מוטער איז אַרויס

פון צימער האָט זי זיך אַריינגעוואָר-

פּען אין בעט, אבער זי האָט די גאַנ-

צע נאָכט נישט געשלאָפען, פאַר איה-

רע אויגען האַבען זיך פסדן געטוישט

די געשטאַלטען פון איהר חתן, דעם

ישיבה-בחור און דעם שעהנעם אינטע-

ליגענטען אַדאָלף און אַ קאַמף, אַ היי-

סער קאַמף האָט זיך אין איהר האַרץ

צנטוויקעלט.

אויך זי האט פערשטאנען אַז איהר

חתן איז אַ וויכטיגער פערזאָן אין דער

לימדישער וועלט, זי האָט געוואוסט,

אַז ער איז ווי מען רופט דאס אַן אַ

גרויסער לומדן און אַז פיעל מיידלעך

זענען זי זאָגאַר מקנא מיט איהם, אַז

ער וועט אַמאָל זיין אַ זעהר וויכטיגער

רב אין אַ גרויסער שטאַט און זי

וועט זיין אַ רבי'צין, אַנדערע וואָלטען

זיך דאס געהאַלטען פאר דעם גרעס-

טען גליק, אָבער זי איז צופיעל גע-

לערנט, זי קוקט שוין אויף דער וועלט

איהר, ווי אַזוי וועל איך זיך מיט

איהר זעהן, אויב כ'זאָל די שוועל פון

זייער הויז מעהר נישט איבערטרעטען?

די דאָזיגע געדאַנקען האַבען פערנו-

מען זיין גאַנץ וועזען און האַבען איהם

נישט געלאָזט ענטשלאָפען ווערען,

ערשט געגען טאָג האָט ער אָנגענומען

אַ בעשלוס:

איך מוז זי זעהן, פאַר יעדען פרייז

טויז איך זעהן חנה'לען און מיט איהר

רעדען, איך וועל זי אַבוואָרטען אין

גאָס און אויך כ'וועל זי אין גאָס

נישט זעהן וועל איך געהן צו זיי אין

שטוב.

דאס זעלבע האָט פאַסירט מיט חנה'-

לען.

ווי נאָר אַדאָלף רייכמאַן האָט פער-

לאָזט זייער הויז איז שפּרה אַריין אין

איהר טאָכטער'ס צימער און מיט אָפּע-

גער פרייז און איהר געזאָגט:

נו טאָכטערשי, דו וועסט זיך מעהר

נישט דאַרפּען קוועהלען, דו ביזט וויי-

טער פריי.

חנה'לע האָט זי אָנגעקוקט נישט

פערשטענענדיג וואס די מוטער מיינט

איהר צו זאָגען, אָבער שפּרה האָט

באַלד צוגעגעבען.

מיר האַבען היינט גערעדט וועגען

דעם יונגען רייכמאַן און ווי אַזוי דו

זאָלסט זיך מיט איהם אויסהיטען און

דאָ הער אַ נייעס: איצט איז ער גע-

קומען ווי אַלע טאָג עסען אַווענד-ברויט

מיט'ן פאַטער און ער האָט ערקלערט,

אַז ער פערלאָזט אונזער הויז און

ציהט זיך איבער אין האָטעל.

חנה'לע איז ערשטיגט געווארען,

זי האָט געוואָלט אויסשרייען, אָבער

זי האָט זיך מיט אַלע כחות איינגע-

האַלטען די מוטער זאָל נישט בעמער-

קען איהר ערשטיגונג, זי האָט רהיג

געפרעגט:

פאַרוואָס איז דאס געשעהן? האָסט

איהם נישט בעליידיגט?

ב. וויינבערג.

דער טעות פון יודישע עלטערן.

צייט, נישט האבענדיג שפעטער די מעגליכקייט פארצוברייטען ווי געהעריג די שול-לעקציעס. מיט איין וואָרט: ער בלייבט קרח מכאן ורחק מכאן.

עס איז דעריבער כדאי צו לענקען די אויפמערקזאמקייט פון די יודישע עלטערן, אַז זיי זאָלען שענקען מעהר אינטערעס דער יודישער ערציהונג פון זייערע קינדער, ווארום דער דאָזיגער אופן פון ערציהען קינדער אין יודישען גייסט מכלומרשט, איז אַ גרויסער טעות, וועלכער, ווער ווייסט מאַסערע פאטאָע פאָלגען ער קען מיט דער צייט ברענגען פאר'ן קיום פון דער יודישער אומה, ווארום אויב עס זאָל ווייטער אַזוי דויערען, וועט ערצווינגען ווערען אַ דור פון אמת'ע עמי-הארצים אין יודישען זין, וועלכער וועט זיין ווייט, זעהר ווייט פון יודישקייט און זיך נישט קענען אָפגעשטעלען דעם קלענסטען אַסימילאציע-שטראָם.

אַמאָל מיט יאָהרען צוריק האָט יע- דער יודישער פאָטער, איטליכע יודי- שע מוטער, נור געשטרעבט, אַז זייער זון זאָל זיין אַ בן-תורה; יעדער ל'מדין איז געווען דער שטאָלץ און קרוין פון זיין פאָמיליע. היינט-צו-טאָג אָבער - „נייע צייטען, נייע לידער"; די חובשי- בית-המדרש ווערען וואָס אַמאָל וועג- גער, זיי פערשווינדען, חסי-ישראל, ביסלעכווייז פון האַרצונאָט פון יודישען לעבען - אַ טרויעריגע, לידער זעהר אַ טרויעריגע, ערשיינונג. דער אַמאָלי- גער חדר, די אַמאָליגע ישיבה האָט פאָרס אַרויסגעגעבען די גרעסטע יו- דישע רבנים, גאונים דענקער און דיכ- טער - אַצט זענען די דאָזיגע אַלע- לעהר-אַנשטאָלטען מאָדערניזירט גע- וואָרען, לויט'ן איראָפּעאישען שטיי- נער.

די יודישע עלטערן דאַרפן און מו- זען זייער טעות פערריכטען. עס גענוגט נישט, וואָס אַ הויז-לעהרער קעלעט מיט'ן קינד, וועלכער אָטעמט פּמעט אַ העלפט פון טאָג אין פרעמדער אָטמאָס- פערע, אַ ביסעל עברי און אַ שטיקעל חומש און רש"י. דעם קינד דאַרף דורכאויס האַבען, פּעט עס לערנט, אַ געוועלשאַפט פון אַנדערע יודישע קי- דער - און לערנען דאַרף ער, כל- הפחות, די ל'מודי-היהדות דריי שעה אין אַ יודישער שול.

עס איז שוין די העכסטע צייט, אַז די יודישע עלטערן זאָלען דעם דאָזי- גען עלעמענטאַרען טעות זייערען פער- שטעהן - ווארום דאָס איז די אַלף און די ב' פון קיום היהדות.

ז. קאטלער - ירושלים.

די פרוכטען פונ'ם יודישען שוויס אינ'ם יודישען לאַנד.

(לכבוד די בית-אלפא'ער טרויבען).

אַ דאָקטאָר פון כעמיע איז נישט פון די פערשווינען, וועלכע כאַפּען זיך צו טהון די רוטינע אַרבייטען פון זיין פרוי אין שטוב.

און אז איך האָב אין די גאָסען פון ירושלים געגענענט מיינעם אַ פריינד אַ דאָקטאָר פון כעמיע (און ווי איך אַ ירושלימ'דיגער תושב), שוועצנדיג און טראָגענדיג אַ גרויסען, מיט טרויבען פול געפאָקטען און שווערען קאָסטען - אודאי האָב איך געשטיינט.

- וואָס איז דאָס! - האָב איך אויס- גערופען, אַנזויזענדיג אויף זיין שווע- רע און פאַר איהם נישט פאסענדע משה.

- מתנה! - האט ער מיר געענט- פערט און צוגעלעגט - געווען אויף בעזונד אין בית-אלפא, אין עמק יזרע- אל, האָט די קבוצה מיך געבעטען, איך זאָל מיט זיך נעמען דעם דאָזיגן קאָסטען מיט טרויבען, איהר מתנה דעם יודישען נאציאָנאַל-פאָנד, אונזער גואל הארץ.

- עפּיס פיינע טרויבען? - האָב איך זיך אינטערעסירט.

- פרעג שוין גאָרנישט - האָט ער געענטפערט און צוגעלעגט - קום מיט מיר אין דעם הויפט- ביוראָ פון דעם יודישען נאציאָנאַל-פאָנד וועסטו זעהן און אויך געניסען דעם גוטען און גע- שמאַקען טעם פון די דאָזיגע טרויבען, האַמבורגער מושקאַט - דער גאָר בעס- טער סאָרט פון אַלע מושקאַט-טרויבען!

זיצען יודען אין ארץ-ישראל אַרום אַ טיש און מען פאָסמאַקעט טרויבען פון אַ יודישען ישוב אין עמק-יזרעאל, פער- בינדט זיך אַ שמועס, אויב נישט [אַ ריכטיגע דיסקוסיע.

ווי אַ יוד וויסען צי זענען אויך איידער אונזערע חלוצים האבען בע- זעצט דעם עמק דאָרט געווען טרוי- בען.

ענטפערט דער אנראָנאָם ה' ווייץ: - ניין! ביז אונזערע חלוצים הא- בען אָנגעהויבען קאָלאָניזירען דעם עמק, האָט מען אַפילו נישט געהלומט איבער דער מעגליכקייט, מען זאָל דאָרט קענען ווען קולטיווירען טרויבען און אַלע אנדערע בוימ-פרוכטען.

ווערט שוין אַ טריסט נאָפּעל דער- פון, וואס אויך בנוגע פרוכטען זענען מיר אין ארץ-ישראל די גאָר ערשטע, די ריכטיגע פּיאָנערען.

און רעדט מען שוין איבער דער

פראָגע: ווער זענען עס די ריכטיגע בויער פון ארץ-ישראל און איהרע שע- פער? קומט מען שוין אויף אונזער בוינען און שאַפּען אין גלות.

זאָגט דער ארץ-ישראל געבוירענער יוד:

אין אַלע לענדער אויף גאָר דער וועלט זענען מיר תמיד געקומען שוין צום גרייטען. די אייגענעבירענע פעל- קער אין די אַלע לענדער האָבען זעהר שווער געהאַרעוועט ביז זיי האבען דאָרט אַלץ און אַלעס געשאפּען. און מיר זענען איהן געקומען געניסען דערפון וואס זיי האָבען מיט אייגענע אַרבייט, מיה און שווייס געבויט און געשאפּען, זענען זיי געווען און גע- בליבען די אייגענטימער און בעזיצער, די ריכטיגע בעל-בתימ, און מיר זע- נען געווען און געבליבען זייערע שכנים.

דאָגעגען אָבער ארץ - ישראל איז דאס איינציגע לאַנד אין דער וועלט, אין וועלכער מיר זענען געקומען וועה- רענד זי איז געווען אַ פּולשטענדיגע וויסטע און נישט איהרע אייגענעבירע- נע נור מיר האָבען אין איהר אַלץ געשאפּען און געבויט, בלייבען איהרע אייגענטימער און בעזיצער, איהרע ריכטיגע בעל-בתימ, נישט בלויז אין וואָרט און אין שריפט, נאָר אויך אין טהאָט און פאָקטאָ...

בשעת דעם דאָזיגן שמועס, אַרום די בית-אלפא'ער טרויבען, איז פאָרט- געזעצט געוואָרען, האָב איך זיך דער- מאָגט אין אַט וואָס: אין דעם אַזוי לאַנגישען און אינ- האַלטסרייכען ביכעלע „פנינה לעולה" (פון דעם בעגאָסטען יונגען שריפט- שטעלער, רעדנער און טהווער ח' נ. ביסטריצקי), וואס איז דאָ ערשט ער- שינען פון דרוק, לעז איך צווישען אַן דערס אויך די פאָלגענדע טרעפליכע שטעלע:

...און די פראָדוקטיוויזאציע, וואס געוויסע פאָרטייטן אינ'ם יודענטום האבען זיך אין איהר אָנגעכאַפּט אַלס אַ רעסונס מיטעל פאַר די יורען אינ'ם גלות איהר גלאַנץ איז פערשוואונדען אי טעאָרעטיש, אי אויך פראַקטיש.

„געוויסע געזעלשאַפטען מאכען אַפּי- לז וויכטיגע פערזוונען און אַרבייטען אין דער היינטיגער נישטאָ אָבער די גרויסע שאַפונג און דער נויטיגער פא- טאָס.

„אַז שוין לכתחילה איז עס שווער

צו ערציהען דעם יוד ער זאָל זיין אַ נביא און ער זאָל מסכים זיין פאַרצו- ברייטען זיין וזהו נישט צו אַזא פרא- פעסיע ווי דאָקטאָר אָדער אַדוואָקאַט, נאָר גאָר צו שווערע האַנד - אַרבייט. איצט איז צו דער דאָזיגער פּסיכישער שוועריגקייט צוגעקומען נאָך די שווע- ריגקייט פון דער ווירקליכקייט; און אַז מיר וועלען פערגרעסערען צווישען יו- דען די צאָהל פון בעל-מלאכות, און אַז זיי וועלען אויך שוין זיין אַפילו גוטע און גלענצענדע בעל-מלאכות, וועט עס דען העלפען? וועט דען דער- מיט די לאַגע בעסער ווערען? וואו וועלען די דאָזיגע אַרמען פון יודישע בעל-מלאכות קריגען בעשעפטיגונג און חיונה, אַז זיי שאַפּענדע ערטער, די פאַריקען און ווערקשטאטען זענען שוין בעזעצט מיט גוי'שע אַרבייטער, און די מעהרסטע יודען האבען שוין דאָרט קיין פּלאַץ נישט?"

און איך טראַכט זיך: די אידיעאישע ענערגיע אין גלות ווערט פערשווענדעט אויף זיכען אַרבייט און בעשעפטיגונג, וועלכע מען געפונט נישט: דער יודישער שווייס אין גלות געהט אַוועק אין ניוועץ. דאָס איינציגע וואָס דער יוד בעקומט פון איהם איז בלויז... ענטוועדער אַ שמו- ציג געזעלשאַפט, אָדער אַ נאָסע פאַלע פון זיין אַלטע און אָבענטראָגענע קא- פאָטאָ.

און די וועלכע יודישע ענערגיע אין ארץ-ישראל בעווייזט דאָך ממש וואונ- דער, ריכטיגע נסים ונפלאות! אויף די זאָמדען ביים ברעג פון ים האָט זי אַ מאָדערנע שעהע שטאָרט (תל-א-ביב געשאפּען; אַרץ-אַלטע מדבריות האָט זי אין פראָדוקטיווע ישובים פערוואַנ- דעלט, און פון די פעלזען אין קערקור (שומרון) האָט זי אָנגעהויבען ציהען וואָסען בשפּע.

יודישע אַרבייט גיט דאָ די פראָדוק- טען פון „תנובה" און יודישער שווייס- דעם גאָר בעסטען מושקאַט, אפילו אין בית אלפא, אינ'ם עמק יזרעאל, וואו די אַראַבער האָבען קיינמאָל אפילו נישט גע'חלומ'ט איבער די אייגענע טרויבען.

און דאָך בלייבען אין גלות צום וואוינען, פעראַריימט און פערוואַנעלט ווערען אפילו פערמעגליכע און רייכע יודען, וועלכע וואָלטען איצט געקענט שאַפּען פאַר זיך אין ארץ - ישראל אַ גליקליכע צוקונפט!

איז עס דען נישט אַ שרעקליכע קללה פון דער ריכטיגער תוכחה?...

- הצרפּט? - טאָרעט מיך עמיצער- דער בעסטער שידוך איז טאָקי דאָס פאַלץ ישראל מיט ארץ-ישראל! ווי זיס און געשמאַק זענען עס די פרוכטען, וואָס דער טרעפליכער שידוך גיט אונז!

וואָס געהערט, וואָס געוועהן.

אין קראשינסקי'ס גאָרטען.

קוקט מיך נישט אָן, איך בין נישט פון זינען אַראָב, אויך מיר אין טשענ- סטאָכאָו האָבען אַ אַלע קראשינסקי גאָרטען און דאס איז אין דער ער- שטער אַלע.

יא, אַזוי ווי אין קראשינסקי'ס גאָר- טען זיצען יודען מיט די שטעקעלעך אין די הענט און איין גאָט ווייסט פון וואָנען זיי האבען אויף חיונה. זיצען זיי אַזוי אַ גאָנצען טאָג אין דער אַלע און וואָרפן אַרויף די גאָנצע פאָליטיק, וואס קומט פאַר אונזער וועלטלי, ווער איז ביי זיי נישט אויפ'ן טאָג. אָרונדנאָ היטלער, הינדענבורג, מוסאָליני און להבדיל, ווייצמאָן, סא- קאָלאָו. דער גערער רבי און ווער שמועסט, אַז עס קומט פאַר היימיש גייעס, ווי למשל קהלה-וואָלען, הערט מען נישט מעהר ווי גאָלדשטיין, רא- זענבערג, פאָגעל. און עס שאַפּען זיך גרדיים, אַען קריגט זיך און מען אי- בערבעט זיך און מען געהט באַלד ארי- בער צום אַנקומען פון פרעזידענט און יעדער גיט זיין השקפה און מען קריגט זיך ווידער, ביז מען קומט צווישען זיך אדורך.

טאָמער האבען זיי, אונזערע ערשטע אַלע חברה-לייט נישט צו רעדען ווע- גען קיין פאָליטיק נעמט מען אַריין אין דער אַרבייט די היגע „בעריהמטע" חזנים ווי ר' דוד'ן און אַנדערע און

וואָס געהערט, וואָס געוועהן.

אויך ר' ישראל יודל'ען. ווער איז דער ר' ישראל יודל, וועל איך אייך רעדענעלען.

אין „טשענסטאָכאָוער צייטונג", אין די פעלצטאָנען פון ה' סמאָל בענינט זיך דער פעלצטאָניסט מיט'ן נאָמען פון אַ ישראל יודל, וואס איז אַנאָ- סטראָקטער בעגריף, נעמען אָבער די לעים פון דער ערשטער אַלע, די קראשינסקי-גאָרטען מענשען און נעמען אַ יוד, וואס הייסט ישראל יודל וואג- מאָן און האָבען איהם איינגערעדט, אַז דאס מיינט מען איהם מיט דעם ישראל יודל. אונזער חברה - מאָן, וואס איז נישט אַזוי איבערגעשפיצט, האט זיך געלאָזט איינרעדען, אַז דאס מיינט מען טאָקי איהם און זיי האבען שוין פון וואס צו לאַכען, דער ישראל יודל סטראַשעט, אַז ער וועט וואס טהון, אַז ה' סמאָל וועט נאָכאָמאָל זיין נאָ- מען דערמאנען און אַז ער איז קיינ- מאָל אין רעדאָקציע נישט געווען און מיט ה' סמאָל קיינמאָל נישט גע- רעדט...

די בטלנים פון דער ערשטער אַלע האָבען אָבער וועגען וואס צו לאַכען און דער טאָג געהט זיי אדורך, כדי צומאָרגענס זיך ווידער צוזאָמענצוקו- מען און ווידער צו פאָליטיקירען ווע- גען דעם.

מול זאָל מען האבען.

נישט בלויז מענשען, נאָר אויך גא-

וואָס געהערט, וואָס געוועהן.

סען דאַרפן האבען אַ שטיקעל הצלחה. מיר טרעפּען מענשען, וואס טהון כל- עבירות שבעולם, זיי גנב'ענען, גול'ען, בערעכעווען א וועלט, מסרן יודען און מאכען זיי אומגליקליך און פינדעסט- וועגען טוינען זיי זיך צום עסק, ווע- רען אָנפיהרער פון אַרגאָניזאציעס, און אינסטיטוציעס אין די דאָזיגע פערשו- נען קענען די קונץ פון אָפּגאָרטיי און אַלע האבען פאַר זיי רעספעקט.

דאס זעלבע איז אויך מיט גאָסען. איך קען גאָסען, חשוב'ע גאָסען, גע- מען מיר, למשל, די גאַרנאַרסקע, גע- דרוזשענע, קאָזשע און די אַלע אַרו- מיגע געסלעך, איך געדענק נאָך דא- מאַלס, ווען זיי זענען נישט געווען ברו- קירט און פון דאמאלס אָן זענען די-א- זיגע גאָסען געבליבען אַזוי ווי געווען, געוועהליך זענען זיי אויסברוקירט און אויך - עלעקטרישע לעמפ האט מען דאָרט איינגעפיהרט בדוחק, אָבער מעהר קיין רעפאָרמען האָט מען דאָרט נישט איינגעפיהרט.

דאָגעגען איז פעהרען אַ גאָס, אַ יונגע גאָס, ספּאָדעק האט מען זי גע- רופען. נישט לאַנג איז ווי די דאָזיגע גאָס איז געווען פערוואַקסען מיט פעל- דער און עס האָט געדינט אַלס שפּיעל- פּלאַץ פאַר קינדער, מיטמאָלע האט מען די דאָזיגע פעלדער אויסגעהאקט אַלס אַ גאָס, אויפגעשטעלט הייזער און פון ספּאָדעק איז געוואָרען גאַריבאָלי. (וואס עפּיס גאַריבאָלי?) און מען האָט לעצטענס די גאָס אויסברוקירט אויפ-

וואָס געהערט, וואָס געוועהן.

דאָן ווילען זיי וויסען וואס עס וועט ווערען מיט אונזער קהלה, צי וועט מען דאס פרעזידיום בעשטעטיגען, אָדער עס וועט זיך אויסלאָזען אַ טייך... ווילען זיי וויסען וואס אַזוינס פון דעם קען אַרויסשפרינגען.

אויך זענען זיי טשעקאָווע צו ווי- טען צו וואס עס האבען זיך אין דער לעצטער צייט געשאפּען אַזוי פיעל רעווערס, אַז וואו דו געהסט און שטעהסט האָסטו אַ פריזיר - אַנשטאָלט, וועמען דאַרף מען אַזוי פיעל גאָלען, אַז אַלע זענען גאָלען...

זעלכע און ענהליכע שאלות האַלט מען זיך אין איין פרעגען און איך שטעה און ווייס נישט וואס צו זאָגען.

וואס ווייס איך?

נחת פון קינדער.

וועגען א זעהר וועהעטאָגליכען פאָקט דערצעהלט מען, וואס עס האָט פאסירט אין אונזער שטאָרט.

איך וועל נאָטירליך נישט אָנגעבען די נעמען פון די בעטרעפּענדע פער- זאָנען, נאָר איך וועל עס בעצייכענען אַלס אַ פאָקט, וואס כאַראַקטעריזירט די פעהעלעניש פון דער יעצטיגער צייט און די צרות, וואס עלטערן שטעהן דעריי אויס.

אין אַ קריסטליכע גענענד האָט אַ יודישע טאָכטער, א פּרייליך, געבוירען אַ קינד (א יונגעל) פון אַ קריסט. פער- שטעט זיך, אַז דער פאָטער האָט די טאָכטער אַרויסגעוואָרפן פון דער

י. ראָזענבערג.

דער וויינר פון ים.

גדיניע.

1.

מיט 10 יאָהר צוריק האט דער פערשטאַרבענער פּוילישער שריפט-שטעלער סטעפּאַן זשעראָמסקי אַרױס-געגעבן דאס געוואלטע ווערק „דער וויינר פון ים“ (וויאָרט אַד-מאַ-זשאַ). דער שריפטשטעלער האט אין אַ שעהער פאַרם בערלינער דאס היסטאָ-רישע רעכט פון פוילען צום באַלטישען ים און ספּעציעל צו דער שטאָדט גראָנסק, אַלס פאַרט-שטאָדט פון פויל-לישען באַלטיק.

גראָנסק אַלס פּרייע שטאָדט, האט גלייכצייטיג געדענט אַלס פאַרט פאַר פוילען, אָבער אין יאָהר 1920, אין דער צייט פון דער באַלשעוויסטישער אינוואַזיע, ווען די דאָנאָנער פאַרט-אַרבייטער האָבען זיך אָפּגעזאָגט אויס-צולאָדען די טראַנספּאָרטן געוועהר, וועלכע זענען אָנגעקומען פאַר פוילען פון אויסלאַנד האט די פוילישע רעגירונג דעצידירט צו בויען איהר אייגענעם פאַרט.

מיט 10 יאָהר צוריק, אַזאָ, האט גדיניע אַלס אַ פישער-דאָרף פון אונ-געפער טויזענד איינוואוינער זיך אָנגעוויבן צו בויען אַלס פאַרט און אויבאָהל דער פאַרט איז נאָך נישט אָנגעבאָן פערשנדיגט איז גדיניע שוין לאַנג נישט דאס, וואס זי איז געווען מיט 10 יאָהר צוריק.

אין האָב געזעהן גדיניע אין יאָהר 1922, ד.ה. מיט 10 יאָהר צוריק און בעזוכט דעם פאַרט, וועלכער האט זיך נאָר וואס אָנגעהויבען צו בויען. אַ פשוט דאָרף מיט איהרע אַרימע פישער-הייזלעך, מיט נישט-ברוקירטע און פער-פלאַטיגטע גאַסען.

דאס איז געוועזען גדיניע מיט 10 יאָהר צוריק.

אין האָב אויך געזעהן גדיניע מיט 5 יאָהר שפּעטער אין יאָהר 1927, דער פּאַסאַזשיר איז שוין אויסגעטיגן אין אַ הערליכען וואָקאַל, געבויט אין אַר-טיגן סטיל, פון און צום האַלב-פער-טיגען פאַרט זענען שוין אָנגעשווימען און צוגעשווימען פּאַסאַזשיר און פראַכט שופּען; אַרום ים וואו די געק-מענע געסט האָבען זיך געפונען הערליכע האָב-טעלען און פּענסיאָנאַטען. מיט איין וואָרט: גדיניע איז פאַר די 5 יאָהר געוואָרען אויס דאָרף.

און די אַנדערע 5 יאָהר? פאַר דער צייט איז שוין גדיניע געוואָרען אויך אויס קראָרט. גדיניע איז שוין בלויז אַ פאַרט אין האַנדעלס-שטאָדט. דער

שטוב אין מעהר נישט געוואלט פון איהר וויסען, האט די טאכטער גע-טראשעט דעם פאטער, אַז זי וועט זיך און אויך דאס קינד אַבשמידן און ערציהן עס אַלס קריסט. דעם פא-טער'ס הארץ איז אָבער געווען פער-שטיינערט, דער וועהאָט איז געווען גרויס.

מענשען האבען זיך אריינגעמישט און זיך געוואנדען צום ראַבינאַט, אַז מען זאָל אינטערוויערן ביים פאטער. דער ראַבינאַט האט זיך גלייך גע-וואָנדען צום פאטער און איהם אויס-מערקאָם געמאכט, אַז מען דאַרף אַזוי נישט האַנדלען: ענדליך נאָך אַ לאַנגען און ביטערען קאָמף מיט זיין פאטער-ליך הארץ איז ער געקומען אין ראַ-בינאַט און ערקלערט, אַז ער נעמט צוריק אַריין די טאכטער און וועט יו-דישען דאס קינד.

צופעליג בין איך געווען אין ראַבי-נאַט און געטראָפּען דעם פאטער, איך האָב געזעהן זיינע טרעהערן און זיין פערצייפּלונג און דער מח האט זיך אַ ריהר געטון. געוואלט-האב איך זיך געטראַכט-וואס עלטערן מוזען אַלץ אויסשטעהן פון קינדער. אַנאַלטישע מאַן (צוליעב דער געשעהעניש איז ער נאך עלטער און צובראָכענער געווא-רען) שטעהט איינגעקורשטעט ווי אַ גרויסער זינדיגער און וויינט ווי אַ קליין קינד. וויפּיעל לעבט איבער אַזאָ פאטער ביי אַזאָ שרעקליכען צופאַל. וואס שייך צו זאגען, נחת פון קינ-דער...

שטאָדט איז צוגעקומען קאַלאָסאַלע פערשטאַקטע רעגירונגס און פרווא-טע האַנדעלס-געביידעס. ווי ווייט שנעל גדיניע האט זיך ענטוויקעלט אין פערלויף פון די פאַר-יאָהר און וואָסערע בעדייטונג די שטאָדט האט פאַר פוילען, די געברענ-גטע ציפערען בעווייזען, אַז צוויי דרי-טעל פון פוילישען אימפּאָרט און עקס-פאָרט געהט דורך דעם פוילישען פאַרט. נאָטירליך האט זיך גלייכצייטיג פער-גרעסערט די צאָהל בעפעלקערונג. פון דעם טויזענד-צאָהליגען פישער-דאָרף איז פאַר די 10 יאָהר אויסגעוואַקסען אַ שטאָדט פון 50 טויזענד איינוואוינער, דערויטער בלויז 60 יודישע פאמיליעס.

אַ שוהל וואָס איז אַלט 600 יאָהר און וואָס גלחים האָבען אויסגעבויט פאַר יודען.

אַ מערקווירדיגער און היסטאָרישער מאָנמענט פון יודישען מאַטריערטום.

זייענדיג אין מאַרינעבאָד האט מיר אַ היגער תושב דערזעהלט, אַז נישט ווייט פון דאָנען אינגאנצען אַ האַלבע שעה רייז צו מאַרינעבאָד, געפונט זיך אַ קליין שטעטלעך מיט'ן נאָמען קע-ניגס-וואָרט, און אין דעם שטעטלעך איז פּערהאַן אַ שוהל אַ זעהענסוואַר-דיגקייט, זי איז אַלט זעקס הונדערט יאָהר. אַזוי ווי איך בין אַ ליבהאבער פון אַנטיקען, איבערהויפט פון יודישע אַנטיקען, בין איך אַהין געפאָהרען.

צוקומענדיג צו דער היסטאָרישער שוהל האָב איך דאָס ערשטע דערווע-הען גרויסע שוואַרצע אויסגעהאַקטע ציפערען 1370, אויפ'ן טיר האט געהאַנגען אַ ציפער אַ ציפער מיט דייטשער אויפ-שריפט (דיווער טעמפלע איז פאַר יעדען בעזוכער צו בעזיכטיגען) ביטע זיך ווענדען צום ראַבינער.

אין האָב מיט מול אָפּגעזוכט דעם ראַבינער ה' ישעיה ביינער. איידער ער האט אויפגעשלאָסען די טיר פון דער שוהל, האט ער מיר פריהער געוויזען דעם אויסגעהאַקטען דאָטום ווען די שוהל איז געבויט געוואָרען, און ער האט מיר לויט די אַרכיווס דאָקומענט-טען זעצעהלט פאַלגענדעס:

בשעת דער מלחמה צווישען „הוסיטען“ און „קאטאליקען“ זענען די קאטאלישע גלחים שטאַק פערפלאַנט געוואָרען כדי זיי דאָס לעבען צו ראַטעווען פאַר-בען די יודען פון דעם שטעטלעך. האַלטען די גלחים אין זייערע הייזער. די הוסיטען, דערוויסענדיג זיך אַז די יודען בעהאַלטען די גלחים ביי זיך, האָבען זיי אַרױסגעגעבען אַ עפּפעהל, אַז ווער עס וועט נישט אַרױסגעבען

דעמאָנסטרירט דעם יודישען כח.

פּערגאָנגענעס זונטאָג זענען זיך אין קעניגסוועסט צוזאַמענגעקומען ביז 200 יודישע ספּאָרטלער פון דער גאַנצער אומגעגאָנד ווי אויך פון די נאהנטע דייטשע שטעט און דעמאָנסטרירט דעם יודישען כח.

די יודישע יונגעלייט האבען פאר די צווייטער (צווישען זיי אַ סך קריס-טען) בעוויזען, אַז אויך זיי קענען זיך בעריהמען מיט זייער פיזישע קראַפט און בעוואונדערט זענען זיי געווארען דורך די אַלע, וואס האבען דאס צוגע-קוקט. אויך דער פוילישער קאָנסול פון בויען איז געקומען און אויסגעזיריקט זיין ענטציקונג פאַר די יודישע ספּאָרט-לער און געהאַלטען אַ הייסע רעדע צום שבח און לויב פון די יודישע יונגעלעך.

דעם דאָוונען צוזאַמענפליה האט אראַנזשירט דער „מכבי“ פון קעניגס-הוטע, וואו דער אָנפיהרער איז אונזער בן-ציר ה' מאַיאָרטשיק. צווישען די ספּאָרטלער, וועלכע הא-בען זיך אויסגעצייכענט, האָבען זיך געפונען איינגע-היגע יונגעלעך און פריילינגס פון יודישען טורן-און ספּאָרט-פּעראַלין מיט זייער פיזישע ה' שמה-ראַגד אין דער שפיץ.

איז טאקי קעניגסהיטע געווען דאס אַרט וואו אונזערע יודישע יונגעלייט, די יעניגע, וועלכע מען האט געהאַל-טען פאַר שוואַכקע הילפלאַזע יודע-לעך, האָבען דעמאָנסטרירט יודישען כח. לויטן

474 טויזענד וואָנאַן סחורות. בלויז אין פערלויף פון יענער וואָך זענען אַריין און אַרױס 17 שופּען פון דער גאַנצער וועלט. די ציפערען ווייזען אַמבעסטען ווי ווייט דער גדינער פאַרט האט זיך ענטוויקעלט אין פערלויף פון די פאַר-יאָהר און וואָסערע בעדייטונג די שטאָדט האט פאַר פוילען, די געברענ-גטע ציפערען בעווייזען, אַז צוויי דרי-טעל פון פוילישען אימפּאָרט און עקס-פאָרט געהט דורך דעם פוילישען פאַרט. נאָטירליך האט זיך גלייכצייטיג פער-גרעסערט די צאָהל בעפעלקערונג. פון דעם טויזענד-צאָהליגען פישער-דאָרף איז פאַר די 10 יאָהר אויסגעוואַקסען אַ שטאָדט פון 50 טויזענד איינוואוינער, דערויטער בלויז 60 יודישע פאמיליעס.

איהם „מל“ געווען און דער רב פלענט איהם בענשען. אין דער מיטען אין שוהל הענגט אַ גרויסער ריזיג שווערער הענגל-לייכ-טער מיט אַ פיגור ווי „יופיטער רייט אויף אַנאָדלער“, כדי ער זאָל נישט זיין עהנליך צו אַ „געצען-בילד“ האט מען איהם אָפּגעהאַקט די פינגער פון די הענד. יער הענג-לייכטער איז אַ מתנה פון „קעניג ווענצעל“.

אין פרעג דעם ראַבינער אויב דאָס שטעטלעך פערמאָנט אַ מנין יודען און אויב מען דאווענט אין דער שוהל יעדען טאָג, האט ער מיט אַ זיפּץ געענטפערט, אַז עס געפונט זיך דאָרט קוים אַ מנין יודען, אָבער זיי וואוינען צושפרייט אין דער אומגעגאָנד און עס ווערט געדאווענט אין דער שוהל צוויי מאָל אין יאָהר, ראש השנה און יום כפור.

מאיר צעלטער.

ביי גריפע, בראַנכיס, מאַנדעל-ענט-צינדונג, לונגען-שיפען-קאָסער אַז דער מאָנען און געדערים זאָלען עפּטער גרונדליך בערייניגט ווערען דורכ'ן גע-ברויך פון נאָטירליכען ביטער-וואַסער Fra cizka Jozefa

דער קאָמף פון צוויי

ווייטשאַפּט-סיסטעמען.

עס איז אַהן ספּק, אַז טעאָרעטיש וועלען זיך די עקאָנאָמיסטען סיי פון רעגירונגס-לאַגע, סיי פון דער אָפּ-זיצע אַרױסזאָגען אין זייער גרעסטער מעהרהייט גענען דער פלאַן-ווירטשאַפּט, אָבער פון דער אַנדערער זייט איז אויך קיין צווייטעל נישט, אַז אין דער צייט ווען טעאָרעטיש וועט זיך די מעהר-הייט אַרױסזאָגען פאַר דעם ליבערע-א-ליזם וועט מען אין די קאָבינעטען צו-גרייטען די פערשידענסטע מאָס-מיט-לען, וואס זייער ציעל איז אַרױסצו-לייגען פּענסטעס אויף דער אינציאַטיוו און אינטערנעמאָנעס-פּעהיגקייט פון יחיד און פערברייטערען אַלץ מעהר דעם געבייטע פון דער מלוכה - אינגע-רענץ, אין ווירטשאַפּטליכען לעבען. די אינגערענץ פון דער אַדמיניסטראַציע אין דער ווירטשאַפּט איז געווארען אַ פּרווילעגיע פון דער מאַכט. און עס איז אַ בעקאַנטע זאַך, אַז קיין שום מאכט רעגירונג נישט לייכט פון די רעכט, וועלכע זי האט זיך ערוואָרבען. אין די לענדער, וואו די דאָזיגע פרא-גען ווערען ענטשידען אין פאַרלאַמענט איז דער פאַרלאַמענט דער באַדען אויף וועלכען עס ווערט בעשלאָסען ווענען ווירטשאַפּטליכען סיסטעם, אָבער ביי דער לאַגע, וואס הערשט אין פוילען, איז אייגענטליך נישט צו זעהען קיין אויסוועג און קיין וועג, אויף וועלכען עס זאָל געהן דאס ווירטשאַפּטליכע לע-בען פון לאַנד.

און וואס מעהר עס פערפערטעט זיך דער הערשענדיגער סיסטעם אַלץ שווערער וועט זיין עפעס אין איהם צו ענדערן. אַזאָ אַרױסצולייגן פון דער געזעלשאַפּט, ווי דאס הערשט ביי אונז איצט, האט מען נאָך קיינמאָל נישט בעאַפּאַכט. קיינמאָל איז נאָך די אי-ניציאַטיוו פון יחיד נישט געווען אַזוי פאראַלליירט און געבונדען אַזוי ווי ווי איצט. מיט יעדען שריט, וואס פיהרט ביי אונז איין די כלומר'שטע פלאַן - ווירטשאַפּט ווערט געבוירען אַ גאַנצער שיכט מענשען, וואס זענען דערין פּעראַינטערעסירט, און די דאָ-זיגע שיכט פּעריידיגט זיך און לאָזט נישט ענדערן די געשאפּענע לאַגע. עס ווערט געשאפּען די לאַגע ביי וועלכער די פרייהייט פון דער אינדיוידועלער אינציאַטיוו איז געבונדען און קיין אייגענטליכע פלאַן-ווירטשאַפּט איז ניש-טאָ. עס זענען פּערהאַן איינער געבען צווייטען צוויי סיסטעמען וואס פער-האַקען זיך און ווארפן איינער דעם אַנדערען שטיינער אין וועג אריין, פערטיפענדיג דעם אַזוי אויך שווע-רען קריזיס.

אין די לעצטע פאַר וואָכען איז אויף די שפּאַלטען פון דער פוילישער בלעטער, דער עיקר פון דער רעגירונג - פרעסע, געפיהרט געוואָרען אַ ברייטע דיסקוסיע איבער דער טעכאָ-ליבעראַליזם אָדער פלאַן ווירטשאַפּט. דאס הייסט, צי דאָרף מען לאָזען די ווירטשאַפּט זיך פריי ענטוויקלען אין הסכם מיט דער פרייער אינציאַטיוו פון די ווירטשאַפּטליכע יחידים, אָדער די מלוכה דאַרף וואס טיפּעפער אין דער ווירטשאַפּט אינגערירען און איינשטע-לען דעם פלאַן לויט וועלכען די ווירט-שאַפּט זאָל זיך ענטוויקלען און צו וועלכען עס זאָלען זיך צופאַסען אויך די אינדיוידועלע ווירטשאַפּטען פון לאַנד. און עס איז אַנאָינטערעסאַנטע זאַך: אַ חוץ איין צייטונג, וועלכע איז ענערגיש אַרױסגעטראָטען פאַר דער פלאַן-ווירטשאַפּט, האט זיך דער גרעס-טער כּייל אויטאָרען אַרױסגעזאגט גענען דער דאָזיגער ווירטשאַפּטליכער פאַרם. דער געוועזענער פינאַנץ-מיניס-טער מאַטשעווסקי האט אין אַרגאן פון דער רעגירונג דער „נאָוועט פּאַלסאָק“ אויפגעוויזען, אַז אין אַ מלוכה, וואו געבען דעם ווירטשאַפּטליכען סיסטעם הערשט אויך די פלאַן-ווירטשאַפּט, מו-זען אונטערגעגאָבען ווערען ביידע סיסטעמען. די ביידע פאַרמען זענען זיך סותר איינער דער אַנדערער. און אַלס קרבן פון זייער קאָמף צווישען זיך מוּ פאַלען די ווירטשאַפּט פון לאַנד בכלל.

אויספיהרליך האט זיך מיט'ן פרא-בלעס פערנומען סענאַטאָר שאַרסקי אין אַ סעריע אַרטיקלען אין דעם סאַנא-טאָריש-קאָנסערוואַטיווען „טשאַס“ א.נ. „פאַלשער וועג“. פאַר דעם פאַלשען וועג האלט דער סענאַטאָר שאַרסקי די פלאַן-ווירטשאַפּט, סיי אין איהר פאַרם פון עטאַטיום, סיי אין דער פאַרם, ווען די רעגירונג נעהמט אויף זיך די רא-דע פון רעגולירען דאס ווירטשאַפּטלי-כע לעבען פון לאַנד. סענא. שאַרסקי אַנאַליזירט די שלעכטע און גוטע זיי-טען פון דער אינדיוידועלער ווירט-שאַפּט, וועלכע איז געבויט אויף דער אַמביציע און אינציאַטיוו פון דעם יויד אין די גוטע און שלעכטע זיי-טען פון דעם פלאַן-ווירטשאַפּט און ער קומט צום אויספיהר, אַז דער וועג פון דער לעצטער איז אַ פאַלשער און אויב מען וועט נישט אַריבער אין דער פו-לער מאָס צום סיסטעם ביי וועלכען דער יחיד האט די פולע פרייהייט פון אינציאַטיוו, דאן איז די ווירטשאַפּט פון דער מלוכה אָנגעוויזען סוף כל כּוץ אויף זעהר ערנסטע קריזיסען.

די צייט איז קורץ! די עקסקורסיע קיין ארץ-ישראל

פון דער „טשענסטאכאוער צייטונג“
פאחרט אב שוין דעם 15 סעפטעמבער.

שוין אינאיינעם מיט
אויסלענדישען פאם
און ווייזע

ס"ה 840 זל.
אהין און צוריק.

פאר דער דאזיקער גרויסער
בסקוועהמער, אָנגענומענער
און אינטערעסאנטער ריזע
צאלען די אַנטוויקעלטער איין

אויסצוצאהלען איז 3 ראטעס: (1) 200 זל. בשם פערשרייבען זיך אין דער עקסקורסיע (2) 400 זל. בשם אויספארשטעלן דעם אויסלענדישען פאם (3) 240 זל. 3 מען פארין ארויספאָהר פון די עקסקורסיע.

די אונטערנעמטונג האבען מיר געשלאסען מיט דער פירמע וואנאלי-קורס
אויף דער גאנצער קעלצער וואַיזונגסוועג און א סך לאַדזשער וואַיזונגסוועג. א חוץ טשענסטאכאוער און אימגענער נעמט דאס ארום אויך:
סאסנאוויץ, בענדז דאמבראווא, זאווערציע, סערקא, מיטבאוו, וולאשטשאוו, פערטראוו,
ראדאמסק, וויעלזון און אלע ארומיגע שטעט.

די עקסקורסיע פון דער „טשענסטאכאוער צייטונג“ קיין ארץ-ישראל
וועט דויערן פון 15 סעפטעמבער ביזן 25 אקטאבער

און וועט געהן מיט דער פארוואנדלונג פון טשענסטאכאוער איבער
ווייזע, רוים, נעאפאל אין דאן מיט א גרויסען איטאליענישען לוקסוס - דאמפער פון נעאפאל
איבער פירעאוס, אטען קיין חיפה און תל-אביב.

יעדער עקסקורסאנט האט דאס רעכט צונעמען מיט זיך האנדלעכע אויף דער פארוואנדלונג פון 100 קילא.
אלע פארמאליטעטן פון פאם, ווייזע א. ד. גל. ווערען דורך אונז טרעטירט!

די וועלכע ווילען זיך בטעילנען איז אונזער עקסקורסיע דארפן צו בטלענען פארנענדעם:
(1) 4 פאָטאָגראַפֿיעס

(2) דעם דאָוואַד אָפּאַפֿיסטי (פאם), דער נייטער טיפ פוילישער פאם מיט זיין פערזענליכע מיט א בטשעטיגונג וועגען דער פוילישער
פירגערשאפט, אויף זיין דריי אינטער דער פאָטאָגראַפֿיע.

(3) מענער ביז 48 יאהר מוזען צושטעלען מיליטערישע ביכער, די יאָהרענע 1911-1913 מוזען האבען רעגיסטראציע-סערטע.

(4) סטודענטען (ביז 21 יאהר) פארוואנדלען ארעם מידעלעך, מוזען ארעגיסטירען אנטוויקעלטע איינצער אדער פאָרעם, פאָרעם אדער דורך דער פאָרעם.

גלייכצייטיג מיט די דאָקומענטען מוז יעדער עקסקורסאנט זאָגן אַינצאהלען 200 זל. אויפן חשבון פון דער ריזע.

בריעה און געלד-זענדונגען צו שיקען אויף אדרעס: „Częstochower Cajtung“ Częstochowa, Aleja 6 tel. 201.

Podaję do wiadomości, iż z dniem 1 września b. r.
ZOSTANIE OTWARTE

PRZEDSZKOLE dla DZIECI od lat 3-7

w lokalu Gimnazjów Żydowskich, Dąbrowskiego 7.

Przedszkolem kieruje freblanka z dyplomem Państwowego Seminarjum Ochroniarskiego posiadająca kilkuletnią praktykę.
Zapisy przyjmuję w lokalu freblówki Dąbrowskiego 7 od dnia 25 sierpnia, od godz. 10—1 przed południem.

Zaznaczam, że CENY BĘDĄ BARDZO PRZYSTĘPNE.
W dniu upalne dzieci korzystać będą z ogrodu.

Z poważaniem Dora Berlinerówna.

היטל-מאכער, קירונער און קאפּעלשען-צעד
מאכט בעקאנט איהרע מיטגלידער, אז

דינסטאג, ד. 30 אויגוסט 7 א זייגער אוועק
אין צווייטען טערמין 8 אוונד, קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, 1 אלע 12

די אלגעמיינע פערזאנלונג פון צעד
מיט פאלגענדען טאג-ארדנונג:

(1) ערשטונג, (2) וואלען פון א פארוואנדלונג פון דער-אליגעמיינער פערזאנלונג, (3) בעריכט, (4) וואה.
(5) פרייע פארשלאגען.

אלע חברים מוזען זיין אנוועזענד.

PROSZEK OD BÓLU GŁOWY DLA DOROSŁYCH
„KOWALSKINA“
UŚTWA NAJSIŁNIEJSZE
BÓLE GŁOWY
FABRYKA CHEM-FARMACEUTYCZNA
„AP. KOWALSKI“ WARSZAWA
ŻADAJCIE „KOWALSKINĄ“ ZE ZNAKIEM
FABRYCZNYM - SERCE W DIERZCIENIU ZNAK FAB.

Szkola Rzemieślnicza - Przemysłowa dla Żydów

w Częstochowie, Garncarska 8

zawiadamia, że przyjmuje zapisy z dniem 15 maja do oddziałów ślusarsko-mech., stolarskiego i elektrotechn.

Zgłoszenia przyjmuje kancelarja w godz. od 9-ej do 2-ej.

די קורס
די אונטערנעמטע פאבריק האט געעפנט אין טשענסטאכאוער
א לאַגער אויף בערקא יאָסעלעוויטשאַ
וואו די קונדשאפט ווערט בעהאנדעלט רעזעל און פונקטליך.
מיט אכטונג:
FABRYKA DYKT „PLYWOOD“
KLEJONYCH

בעקאנטמאכונג.
אין מאך בעקאנט דאס ג' טשענסטאכאוער פובליקום דאס די פויריגע וואך
איז געעפנט געווארען
א ווארשענע געשעפט
אין דער 2-ער אלע 16 (הויז 'ה' אימין)

וועלכעס איז איינגעארדענט לויטן לעצטען מאָדערנעסטען סיסטעם מיט א
קאמפאָרטפול צימער פאר געסט ביי רעזעלער און פונקטליכער בעדינונג.

אין עמפּעהל טאָג-טעגליך פרישע פרימא-סחורה פון אייגענער
אויספאַרבייטונג אין דער ספּעציעל איינגעארדענטער פאבריק.

האָפּענטליך וועט דאס ג' פובליקום מיין ערשטלאַסיג געשעפט צאהלרייך בעזונען און העסט
צופרידען בלייבען.

א. הערצבערג.
ביי מיר בעקומט מען אויך ביער פון דער בעוואוסטער פירמא „האָפּערבוש“ און
שיקלעך אין פלאשען און אויפן גלאז פון מיין פאראט.

Szkola Koedukacyjna i Przedszkole

z prawami szkół państwowych

ZOFJI WAJNSZTOKÓWNY
została przeniesiona z ul. PIŁSUDSKIEGO 13, do
NOWEGO LOKALU, odpow. wszelkim wymagań higieny

w II-iej ALEI № 20.

PRZY SZKOLE OGRÓDEK.

Egzaminy dla nowo-wstępujących od klasy A do 4-iej włącznie od dnia
28-go SIERPNIA r. b.

Po ukończeniu szkoły uczn. przechodzą do 5-iej KLASY GIMNAZJALNEJ.
Przy szkole organizuje się komplety kursu 5 i 6 kl. GIMN.

DO PRZEDSZKOLA przyjmuje się dzieci od LAT 3-eh.

Specjalny komplet z FRANCUSKIM JĘZ. nauczania.

Kancelarja (ALEJA 20, II-ga brama, parter) czynna codziennie od 11-iej
do 13-iej i od 15-iej do 18-iej

DLA NIEZAMOŻNYCH ULGI.

7-io kl. Prywatna Szkoła Powszechna B. Weinberzanki

w CZĘSTOCHOWIE, I-sza ALEJA № 8

איז מדינע דעם געהערטען פובליקום, אז די אויבענדערמאנטע
שולע נעמט אן איינשרייבונגען אויף דעם נייעם שוהל - יאהר אין משך
פון גאנצען חודש שיערפיען ד. י. פון 9 פריה ביז 1 מיטאג טעגליך.

גלייכצייטיג מאכען מיר אויפמערקזאם, אז די פאָרפרייטונגס-
קורסען אין אלע קלאסען הויבען זיך אן אין דעם זעלבען חודש.

בעמערקונג: אויך ווערען שוין אָנגענומען שילער פון אנדערע
שולען אויף פאלגענדע למודים ווי:

חומש, רש"י, נר, משניות, גמרא, העברעאיש-און יודישע געשיכטע.
צוליעבן קרייזס איז דער שכל-לימוד א מינימאלער.

בעקאנטמאכונג

זונטאָג, פ' שופטים ד. 28 שיערפיען 1932 י. 4 א זיגער נאכמיטאג
קומט פאר אין אייגענעם לאָקאַל, נאדרושעטשנא 40

די יערליכע אלגעמיינע פערזאנלעכע פון „מחזיקי הדת“

מיט פאָלגנדען טאָג-אָרדנאָג:

1. ערשטונג, 2. וואהלען פון א פאָרזעצונדע פון דער אלגעמיינער פערזאנלעכע, 3. דין-וואהלען פון דער טעטיגקייט פון 11 1931 י. ביז 11 1932 י. 4. ברושעט פארן נייעס יאָר, 5. פרייע פארשלאגען, 6. וואהלען פון 3 פערזאנלעכע מיטגלידער אנטשטאט די ארויסגעשטעלעטע פארנאג, 24 די ה"ה: אישע מאיר קרעל, בצלאל פאטאשעוויטש און יעקב הירש פיערמאן.
- ב צ מ ע ר ק ו ב ג: אויב עס וועט נישט זיין די בענוגענדע צאהל מיטגלידער, קומט די פערזאנלעכע פאר דעם זעלבנען טאָג 5 א זיגער אונדער.
- ד י ס ע ר ו א ל ט ו ב ג.

ברוך-ליידערע, לעזט אויפמערקזאם

איצט איז געקומען נאך טשענסטאָקאווער נישט די פרוי דיר, ראפאפארט — גאר דער
בערימטער ספעציאליסט, אַרמאָפּעדיסט

הער ראפאפארט

און נעמט אָן אינזאָטעל „קאליסקי“,

פילסורסקי-געזאגט.

אויפ'ן פערלאנג פון די ברוכל'דיגע און קריפעל-נאך, נאך אייניגע טעג

ביז רינסטאג, דעם 30 אויגוסט.

מענער, פרויען און קינדער — איהר

געברעכטע קענט געזונד ווערן און בלוטיגע

אפערציעס! ראטעוועט אייער געזונד כל זמן ס'איז נאך צייט!

פערנאכעסטיג נישט דעם ברוך, ווייל די פאָלגען זענען זעהר ביטער,

פאר דעם לעבען העכסט געפעהרליך. ווייל עס דראָהט א געדעריס-

פערדערהונג און מען קען בראנדירן ווערן. רעטונג, הילף און רפואה פאר

ברוך-קראנקע! דער ברוך ווערט א מענשענס קאפ, ווי א וואסער-

קאפ! — איך נעם אויף לידענדע געברעכטע אויף לייטענדיג, וואס פאלען אריין אין כּיט

(איינע-בייטע), נאָפּעלברוכען, געבער-מוטערברוכען, הענגבוך און מיר העלפען די קראנקע מיט אונ-

זערע ניעטע ספעציעלע היל-באנדאזשען לויט אונזער ניעטער מעטאָדע, וועלכע האלטען די

גרעסטע און שווערסטע ברוכען צוויי. — איך ארבייט אויס גאנץ נייע ברוך-בענ-

דער, וועלכע פרישע ברוך-פעהלערס פעהרלייט דאס אינגאנצען און

פערעלטערטע פערגרינגערט עס פיעל.

אויך פערקריפעלע פלייצעס (הויקערס) און אלער-

ליי פערקרימונגען און פיס = פערקריפלינגען.

א בריעף אין רעדאקציע.

הונדערט צייטונגען א טאג צו אבא-

נענטען ביי די גרויסע זומערדיגע הי-

צען אין א"י איז זעהר נישט קיין שעה-

נע פרנסה.

ערלויבט מיר אייך צו זאגן ה' ציו-

ני, אַז אייער בעגריף ווענען אויפבו-

פון א"י איז זעהר נישט פאסיג פאר

אַ ציוניסט. אַ ציוניסט דאַרף זיך נישט

אַרויסזאָגען מיט אַזאָ בטול ווענען דעם

אַרט מפרנס זיין פון אַ מענטש וואָס האט

געליטען און געלעבט עטליכע יאָהר

אין א"י. אויב איהר וועט זעלבסט צו-

ערשט בעווייזן צו לעבען עטליכע

יאָהר אין א"י און אַהיימקומען אין

גאנצע מכנסים, וועט איהר דאָן האָבען

דאָס רעכט אַרויסצוזאָגען זיך וועלכע

פרנסות זענען שעהנע און וועלכע נישט

שעהנע. ווי לאַנג איהר זענט אַבער דאָרט

נישט געווען און ביי די דאָרטענע בע-

דינגונגען זיך עטליכע יאָהר ערעהרט,

וואָלט איהר ווענען ארבייטען און לע-

בען אין א"י נישט רעדען.

מיט אכטונג:

מ. שטרויס.

רייזענדיג אין די בעדער!

איהר דארפט זיך נישט קוועלען אין
לעצטען מאָמענט ביי דער באַהן-קאַסע,
ווען איהר קענט אין

"ORBIS"

פילסורסקי-גאס 7.

בעקומען אייער בילעט אין לאַנד ווי
נאָך אויסלאַנד צו יעדע צייט, זאָגאָר
מיט אַ פּאַר טעג פריהער אויסגעשטעלט
אויף דעם דאָטום פון אַרויספאַהר!

פון ספאָרט.

נצחון פון יודישען טורן און ספאָרט
פערזאָן אויפ'ן יוד. אינטערנאַציאָ-
נאלען ספאָרט-פעסט.

פערזאָנלעכע זונטאָג זענען פאַר-
געקומען אין קעניגסהוטע גרויסע אינ-
טערנאַציאָנאַלע יודישע לייכטאַטלעטי-

שע און ספאָרט-שפילען. קאמפּען, אין
וועלכע עס האָבען זיך בעטייליגט די

פעסטע יודישע ספאָרטסמענער פון

גאנץ פּוילען, ווי אויך די דייטשע

יודישע ספאָרט - קלובען פון בויען,

הינדענבורג און גלייטוויץ.

דעם איבערגאנג - בעכער, געשפּענ-
דעט פון פּוילישען גענעראל - קאָנסול

אין בויען, האָט בעקומען „מכבי“ -

לאָדז, דערגרייכענדיג אין דער אלגע-
מיינער פונקטאציע די גרעסטע צאָהל

פונקטען, דאָס צווייטע אָרט האָט פער-
נומען „מכבי“ קעניגסהוטע, (3 „מכבי“

קראָקא, (4 „דרור“ לעמבערג, (5

„מכבי“ ביליץ, (6 יודישער טורן און

ספאָרט-פערזאָן טשענסטאָקאווער, (7 פער-
אייניגע קלובען פון דייטש אויבער-

שעווען „הכח“ בויען, גלייטוויץ און

הינדענבורג, (8 „קדימה“ אָשווענ-

טשים, (9 „מכבי“ סאָנסאוויץ, (10

„הכח“ בענדין.

די געשפּענדעטע טאָטע פאר דא-
מען-נעץ-באָל האָט בעקומען דער יו-

דישער טורן און ספאָרט-פערזאָן, דאָס

צווייטע אָרט האָט פערנומען „מכבי“

לאָדז, דאָמען-קאָרב-באָל: (1 מכבי -

לאָדז, (2 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (3 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (4 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (5 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (6 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (7 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (8 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (9 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (10 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (11 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (12 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (13 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (14 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (15 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (16 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (17 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (18 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (19 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (20 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (21 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (22 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (23 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (24 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (25 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (26 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (27 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (28 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (29 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (30 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (31 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (32 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (33 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (34 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (35 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (36 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (37 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (38 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (39 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (40 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (41 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (42 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (43 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (44 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (45 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (46 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (47 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (48 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (49 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (50 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (51 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (52 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (53 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (54 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (55 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (56 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (57 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (58 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (59 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (60 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (61 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (62 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (63 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (64 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (65 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (66 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (67 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (68 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (69 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (70 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (71 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (72 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (73 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (74 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (75 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (76 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (77 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (78 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (79 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (80 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (81 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (82 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (83 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (84 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (85 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (86 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (87 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (88 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (89 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (90 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (91 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (92 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (93 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (94 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (95 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (96 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (97 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (98 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (99 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (100 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (101 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (102 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (103 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (104 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (105 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (106 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (107 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (108 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער, (109 י. ט. ס. פ. - טשענסטאָ-

קאווער